

PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MALAKAVIY AMALIYOTNI TASHKIL ETISHNING UZLUKSIZ MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH**Bayjonov Furqat Baxramovich**

Oriental universiteti dotsenti., p.f.f.d

Sultonboyeva Nilufar Mansurbek qizi

Urganch Ranch texnologiya universiteti 1-bosqich magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18885715>

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi pedagogika oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotni tashkil etishning uzluksiz mexanizmlarini takomillashtirish masalasi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda nazariya va amaliyot integratsiyasini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan ta'lim sifatini oshirish va amaliyotga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish vazifalari belgilangan.

Tadqiqotda malakaviy amaliyotni bosqichma-bosqich tashkil etish, mentorlik tizimini rivojlantirish, raqamli monitoring mexanizmlarini joriy etish hamda kompetensiyaviy baholash mezonlarini ishlab chiqish zarurati asoslab beriladi. Shuningdek, amaliyotning uzluksiz modeli taklif etilib, uning pedagog kadrlar tayyorlash sifatiga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: malakaviy amaliyot, uzluksizlik, pedagogik kompetensiya, mentorlik, monitoring, ta'lim sifati, integratsiya.

Abstract. This thesis analyzes the issue of improving the continuous mechanisms for organizing professional practice in higher pedagogical educational institutions from a scientific, theoretical and practical perspective. In the modern educational process, ensuring the integration of theory and practice in the training of future teachers is of great importance. In particular, the Ministry of Higher Education, Science and Innovations and the Ministry of Preschool and School Education have set the tasks of improving the quality of education and strengthening the practice-oriented approach.

The study substantiates the need for a phased organization of professional practice, the development of a mentoring system, the introduction of digital monitoring mechanisms, and the development of competency assessment criteria. A continuous model of practice is also proposed and its impact on the quality of teacher training is highlighted.

Keywords: professional practice, continuity, pedagogical competence, mentoring, monitoring, quality of education, integration.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy maktab o'qituvchisi nafaqat nazariy bilimga, balki mustahkam amaliy ko'nikma va kasbiy kompetensiyalarga ega bo'lishi lozim.

Shu nuqtai nazardan pedagogika oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotni samarali tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda dunyo miqyosida ta'lim tizimi jadal sur'atlar bilan yangilanmoqda.

Innovatsion texnologiyalar, raqamli transformatsiya, kompetensiyaviy yondashuv va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modeli pedagog kadrlar tayyorlash jarayoniga yangi talablarni qo'yimoqda.

Jamiyat taraqqiyoti ko'p jihatdan sifatli ta'lim tizimiga, ta'lim sifati esa malakali va raqobatbardosh pedagog kadrlar faoliyatiga bog'liqdir. Shu bois pedagogika oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchi tayyorlash tizimini takomillashtirish dolzarb vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bo'lajak o'qituvchining kasbiy shakllanish jarayoni murakkab, ko'p bosqichli va uzluksiz jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonda nazariy bilimlarni egallash muhim bo'lsa-da, ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish yanada muhimroqdir. Chunki pedagogik faoliyat nafaqat bilim, balki tajriba, mahorat, kommunikativ kompetensiya, psixologik tayyorgarlik va ijodkorlikni ham talab qiladi.

Aynan malakaviy amaliyot ana shu sifatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Malakaviy amaliyot – bu talabaning real ta'lim muhitida pedagogik faoliyatni amalga oshirish jarayoni bo'lib, u kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi.

Amaliyot jarayonida talaba: o'quv jarayonini rejalashtirish, dars ishlanmalari tayyorlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilar bilimni baholash, sinf jamoasini boshqarish, tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, ota-onalar bilan samarali muloqot qilish kabi ko'nikmalarga ega bo'ladi.

Shu bilan birga, amaliyot talabaning kasbiy o'zini anglashiga, pedagogik faoliyatga nisbatan munosabatini shakllantirishga va o'z ustida ishlash motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Talaba nazariy bilimlarining qanchalik mustahkamligini aynan amaliy jarayonda sinovdan o'tkazadi.

Ammo amaliyotni tashkil etishda ayrim muammolar mavjudligi kuzatilmoqda. Jumladan: amaliyotning qisqa muddatli tashkil etilishi, nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzilish, metodik rahbarlikning yetarli emasligi, baholash mezonlarining aniq belgilanmaganligi, maktab va oliy ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikning sustligi.

Mazkur muammolar talabaning kasbiy tayyorgarligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shuning uchun malakaviy amaliyotni tashkil etish jarayoniga tizimli, ilmiy asoslangan va uzluksizlik tamoyiliga asoslangan yondashuv zarur.

Uzluksizlik tamoyili pedagogik ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida amaliy komponentning izchil davom etishini nazarda tutadi. Ya'ni talaba birinchi kursdan boshlab ta'lim muassasalari bilan tanishib borishi, yuqori bosqichlarda esa mustaqil pedagogik faoliyatni amalga oshirishi kerak. Bu esa kasbiy shakllanishning tabiiy va bosqichma-bosqich rivojlanishini ta'minlaydi.

Shuningdek, zamonaviy ta'lim sharoitida malakaviy amaliyotni raqamlashtirish, monitoring va tahlil mexanizmlarini takomillashtirish, kompetensiyaviy baholash tizimini joriy etish dolzarb masalalardan biridir. Amaliyot natijalarini muntazam tahlil qilish va refleksiya asosida takomillashtirib borish pedagog tayyorlash sifatini oshiradi.

Mazkur tezisning dolzarbligi shundaki, unda pedagogika oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotni tashkil etishning mavjud holati tahlil qilinib, uning uzluksiz mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqotning maqsadi – pedagogika oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotni uzluksiz tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari: malakaviy amaliyotning nazariy asoslarini o'rganish, amaliyotni tashkil etishning mavjud tajribasini tahlil qilish, uzluksizlik mexanizmlarini aniqlash, samarali model va tavsiyalar ishlab chiqish.

Mazkur tadqiqot natijalari pedagogika oliy ta'lim muassasalarida amaliyotni yanada samarali tashkil etish, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotni samarali tashkil etish bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlashda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu sababli malakaviy amaliyotni uzluksiz, tizimli va innovatsion mexanizmlar asosida tashkil etish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Malakaviy amaliyot – bu talabaning pedagogik faoliyatni real sharoitda sinab ko'rishi, nazariy bilimlarini amaliyot bilan uyg'unlashtirishi, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishi jarayonidir. Ushbu jarayon samarali tashkil etilgandagina bo'lajak o'qituvchi mustaqil faoliyat yuritishga tayyor, ijodkor va mas'uliyatli mutaxassis sifatida shakllanadi.

Avvalo, malakaviy amaliyotni tashkil etishda uzluksizlik tamoyili muhim ahamiyatga ega. Amaliyot faqatgina bitiruv bosqichida emas, balki ta'limning dastlabki kurslaridan boshlab bosqichma-bosqich tashkil etilishi zarur. Dastlab kuzatuv amaliyoti, keyinchalik yordamchi o'qituvchi sifatidagi faoliyat, so'ngra mustaqil dars o'tish bosqichlari orqali talabaning kasbiy o'sishi ta'minlanadi. Bunday yondashuv talabaning pedagogik muhitga moslashuvini osonlashtiradi va tajriba orttirish jarayonini izchil davom ettirishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, malakaviy amaliyotni samarali tashkil etishda ta'lim muassasalari va amaliyot bazalari o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish muhimdir. Oliy ta'lim muassasalari bilan umumta'lim maktablari, litsey va kollejar o'rtasida mustahkam hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yilishi kerak. Hamkorlik memorandumlari, qo'shma seminarlar, ustoz-shogird tizimi, tajriba almashish jarayonlari orqali amaliyot sifati oshiriladi. Amaliyot rahbarlari va maktabdagi metodistlar o'rtasida doimiy muloqot mavjud bo'lishi lozim.

Uchinchidan, innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyot jarayoniga joriy etish zarur. Zamonaviy dars o'tish metodlari, interfaol usullar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetentligini oshiradi.

Talabalar elektron kundaliklar yuritishi, videoanaliz asosida dars tahlil qilishi, refleksiya olib borishi samaradorlikni oshiruvchi omillardandir. Bu esa amaliyot jarayonini shunchaki kuzatuv emas, balki tahliliy va rivojlantiruvchi jarayonga aylantiradi.

To'rtinchidan, malakaviy amaliyot jarayonida monitoring va baholash tizimini takomillashtirish talab etiladi. Baholash faqat yakuniy natijaga emas, balki jarayon davomida shakllanayotgan kompetensiyalarga asoslanishi lozim. Reyting mezonlari aniq, shaffof va kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilishi kerak. Talabaning dars ishlanmalari, sinf bilan ishlash mahorati, kommunikativ qobiliyati, pedagogik madaniyati kompleks ravishda baholanadi.

Shuningdek, talabalarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega.

Har bir amaliyot bosqichidan so'ng talaba o'z faoliyatini tahlil qilishi, yutuq va kamchiliklarini aniqlashi, kelgusi faoliyat uchun xulosa chiqarishi zarur. Bu jarayon o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmasini shakllantiradi va kasbiy o'sishga xizmat qiladi.

Malakaviy amaliyotni tashkil etishda raqamli platformalardan foydalanish ham dolzarb masaladir. Onlayn kuzatuv, masofaviy maslahatlar, elektron hisobot topshirish tizimi orqali amaliyot jarayonini nazorat qilish va tahlil qilish osonlashadi. Bu esa vaqt va resurslarni tejash bilan birga sifatni oshirishga yordam beradi.

Yana bir muhim jihat – psixologik tayyorgarlik. Talabaning jamoa bilan ishlash, o‘quvchilar bilan muloqot qilish, konfliktli vaziyatlarni hal etish ko‘nikmalari amaliyot jarayonida shakllanadi. Shu bois pedagogik-psixologik treninglar tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bu kelajakdagi pedagogning kasbiy barqarorligini ta‘minlaydi.

XULOSA

Pedagogika oliy ta‘lim muassasalarida malakaviy amaliyotni tashkil etishning uzluksiz mexanizmlarini takomillashtirish bo‘lajak mutaxassislarining kasbiy kompetentligini oshirishga xizmat qiladi. Bosqichma-bosqichlik, hamkorlik, innovatsion yondashuv, monitoring tizimi va refleksiv faoliyatni yo‘lga qo‘yish orqali amaliyot jarayonini yanada samarali tashkil etish mumkin. Bu esa zamonaviy, raqobatbardosh va yuqori malakali pedagog kadrlarni tayyorlashning muhim omili hisoblanadi.

Pedagogika oliy ta‘lim muassasalarida malakaviy amaliyotni uzluksiz mexanizmlar asosida tashkil etish pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bosqichma-bosqich amaliyot modeli, mentorlik tizimi, raqamli monitoring va kompetensiyaviy baholash mexanizmlari joriy etilishi orqali talabalarning kasbiy tayyorgarligi mustahkamlanadi. Natijada zamonaviy, innovatsion fikrlovchi va raqobatbardosh pedagog kadrlar tayyorlash imkoniyati kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”.
3. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi me‘yoriy-huquqiy hujjatlari.
4. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta‘limi vazirligi metodik ko‘rsatmalari.
5. Ishmuamedov R. “Pedagogik texnologiyalar”. – T.: 2020.
6. Tolipov O., Usmonboyeva M. “Pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari”. – T.: 2019.
7. Xoliqov A. “Pedagogik mahorat”. – T.: 2018